

ІНОЗЕМНЕ ІНВЕСТУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Актуальність проблеми. Сучасну ринкову економіку неможливо уявити без іноземних інвестицій, які поширені як у промислово розвинутих країнах, так і в країнах, що розвиваються. Інвестиційна діяльність — вирішальний чинник усієї економічної політики держави, від ефективності якої залежить стан виробництва, рівень технічного оснащення підприємств, можливості структурної перебудови економіки, розв'язання соціальних та екологічних проблем, інвестиції становлять основу розвитку підприємств, окремих галузей та економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. При дослідженні проблем інвестиційного забезпечення економіки України в умовах фінансової глобалізації і міжнародних кредитних і фінансових відносин вагомих наукових результатів досягли вчені І.Л. Сазонець, С. Марченко, А.А. Пересада, Ю.В. Полякова та інші. Проте недостатньо розробленими залишаються окремі питання активізації інвестиційної та інноваційної діяльності за рахунок внутрішніх джерел підприємств, становлення інфраструктури інвестиційного ринку, розробки комплексних програм поліпшення інвестиційного клімату і створення на цій основі сталих мотивацій ефективного господарювання в рамках чинного правового поля [1, с.69].

Мета статті. Метою даного наукового дослідження є обґрунтування пропозицій щодо підвищення привабливості інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. За роки економічної кризи в аграрному секторі України (1991-2000) практично зупинились інвестиційні процеси. Питома вага капіталовкладень, зроблених у галузь, зменшилася з 21,3% у 1990 р. до 3,7% у 2000 р.. На кінець 2010 р. цей показник підвищився до 4,9%. З одного боку, це свідчить про різкий спад інвестицій в аграрний сектор (інвестиційну кризу), з іншого — про великі потенційні можливості залучення інвестицій в галузь. Інвестиційна ємність галузі є однією з важливих умов прийняття рішення інвесторами, особливо іноземними, щодо вкладення коштів.

При цьому важливе значення має оцінка інвестиційних потреб і можливостей галузі. Про масштаби інвестиційної кризи в аграрному секторі свідчить динаміка обсягів інвестицій у галузь. У 2000 р. інвестиції в основний капітал галузі зменшились проти 1990 р. майже у 13 разів. Спад інвестицій в аграрному секторі був найбільшим серед інших галузей економіки. За період 1991-2010 рр. в аграрному секторі нагромадився дефіцит не профінансованих коштів в сумі 150 млрд грн. Це свідчить про масштаби інвестиційного ринку в галузі, її велику інвестиційну ємність. [2].

Галузь потребує серйозної модернізації. Частка основних машин, які відпрацювали свій технічний ресурс, перевищила на комбайнах - 90%; на тракторах - 80%. Списання техніки у 5-10 разів перевищує її придбання. Але основна проблема технічної модернізації аграрного сектору — кошти. Мінімальна річна потреба для підтримки технічного стану галузі на стабільному рівні - 2-3 млрд грн. Для прискореного оновлення машинно-тракторного парку щорічно потрібно - 10-15 млрд грн.

Для реального відновлення виробничого ресурсу аграрного сектору без іноземних інвестицій галузі не обійтись. Однак за обсягами залучення іноземних інвестицій аграрний сектор України істотно відстає від економіки в цілому, в якій теж рівень залучення іноземного капіталу порівняно з іншими країнами низький. У 2010 р. в аграрний сектор залучено всього 169,7 млн дол. США іноземних інвестицій, або близько 2,1% їх загального обсягу в країні (див. рис. 1). І хоча ці обсяги є рекордними, однак відносно загальних обсягів притоку капіталу в країну це втричі менше ніж у 2003 р. Ця сума

неадекватна загальному вкладу галузі в економіку країни. Обсяг іноземних інвестицій, залучених на сільського жителя теж низький - менше 13 дол. США, а розрив з розвинутими країнами великий. Загалом за часткою в інвестиціях аграрний сектор значно поступається іншим галузям порівняно з часткою галузі в інших макроекономічних показниках [2].

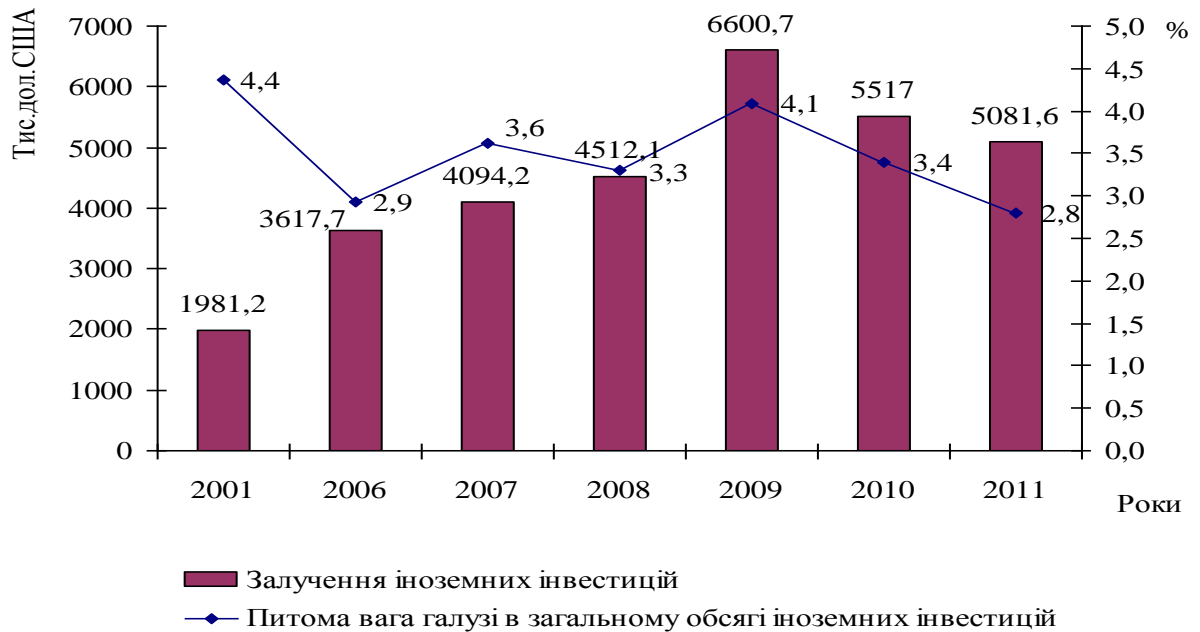

Рис. 1. Обсяги і частка залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор України

Основними інвесторами в агропромисловий комплекс України є країни:
 - в сільське господарство: Кіпр (305,8 млн дол. США), Великобританія

(121,7 млн дол. США), Данія (50,9 млн дол. США), США (50,4 млн дол. США), Швеція (36,7 млн дол. США), Німеччина (35,4 млн дол. США), Австрія (28,4 млн дол. США), Польща (28,3 млн дол. США), Російська Федерація (17,7 млн дол. США).

• в харчову промисловість: Нідерланди (512,8 млн дол. США), Швеція (210,1 млн дол. США), Кіпр (185,6 млн дол. США), США (140,1 млн дол. США), Великобританія (141,4 млн дол. США), Швейцарія (82,5 млн дол. США), Франція (69,3 млн дол. США), Німеччина (57,9 млн дол. США), Росія (41,3 млн дол. США) [4].

Спостерігаються значні диспропорції в регіональному розподілі іноземних інвестицій в аграрний сектор. Залучення іноземних інвестицій в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь коливається від 7,2 тис. дол. США (Закарпатська область) до 0,9 тис. дол. США (Запорізька і Миколаївська область) - тобто у 8 разів. Аналогічна різниця в обсягах залучення іноземних інвестицій на 1 працівника галузі.

Аналіз розподілу іноземних інвестицій по регіонах дозволяє прийти до висновку, що він має далеко не аграрне спрямування. Група областей з найменшими обсягами інвестицій — це суто аграрні області. Аграрно-інвестиційний феномен м. Києва пояснюється тим, що в столиці зареєстровано багато інвестиційних компаній, які успішно інвестують в аграрний сектор різних регіонів.

Розподіл іноземних інвестицій серед міст та сільських районів теж нерівномірний. Переважна частина інвестицій сконцентрована в містах — 85% загального обсягу, а в Чернігівській, Полтавській, Одеській областях та АР Крим (це відомі аграрні регіони) — практично 100%. Лише в Київській, Рівненській, Сумській та Тернопільській областях у райони надійшло інвестицій більше, ніж у міста [2].

Таким чином, аграрний сектор України, який за 90-ті роки ХХ століття пережив важку інвестиційну кризу став інвестиційно слабким. Великі потреби в капіталовкладеннях, особливо для технічної модернізації, не можуть бути поки що забезпечені за рахунок власних коштів підприємств, кредитів банків і, тим паче, бюджетного фінансування. Тому, важливим джерелом інвестиційного ринку для аграрного сектору є залучення в галузь іноземного капіталу.

Серед причин незадовільної реалізації великого інвестиційного потенціалу аграрного сектора України, як свідчать дослідження, є насамперед низький імідж галузі на всіх рівнях її функціонування. Досвід розвинутих країн доводить, що для широкомасштабного залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки необхідно проводити ефективну інвестиційну політику держави, спрямовану на формування та поліпшення інвестиційного іміджу галузі на всіх рівнях — центральних, місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Перспективним напрямком інвестиційної діяльності на підприємствах АПК є впровадження прогресивних енергозберігаючих технологій.

Останнім часом активізувалася двостороння співпраця в АПК з представниками бізнесу японських і шведських компаній з метою реалізації спільних інвестиційних проектів [5].

Висновки. Проведене дослідження умов створення і підтримки інвестиційного клімату в Україні дає підставу для наступних висновків. На сьогоднішній день структурний розвиток України не відповідає найбільш важливим світовим тенденціям. виправлення цих невідповідностей - повинне стати одним з першочергових пріоритетів економічної політики уряду. Необхідне виконання наступного:

- підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору України;
- збільшення обсягу надходжень іноземних інвестицій в сільське господарство;
- підвищення темпів розвитку галузі;
- збільшення рівня присутності української продукції галузі на світових аграрних ринках.

Досягнення поставлених цілей відбуватиметься завдяки досягненню наступних більш конкретизованих підцілей:

Оперативні: внести зміни в Земельний кодекс України, якими буде встановлено, що земля може бути предметом торгівлі, тобто купуватися та продаватися; створити законодавчу базу у сфері агрострахування, якою передбачити основні засади, порядок, умови, наявність або відсутність преференцій для підприємств агропромислового комплексу при укладенні договорів страхування; внести зміни до Закону України "Про режим іноземного інвестування", які встановлюють обов'язкову спрощену систему реєстрацію прямих іноземних інвестицій; розробити земельний кадастр (оцінки, кількості, якості, видів земель), дані якого мають обов'язково використовуватися при укладанні договорів купівлі-продажу землі; створити "інвестиційний портрет" регіону, який дає вичерпну інформацію про стан сільського господарства у кожному регіоні, його кількісні та якісні чинники, ємність інвестиційного ринку в регіоні, перспективні напрямки його розвитку тощо.

Тактичні: підвищити інвестиційну привабливості аграрного сектору; збільшити обсяг надходжень іноземних інвестицій в аграрний сектор на 5-7%; підвищити рівень механізації в сільське господарство; покращити врожайності сільськогосподарських культур.

Стратегічні: збільшити обсяг іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки до рівня вкладення галузі у ВВП країни (зараз в аграрний сектор вкладається лише 2% усіх інвестицій, а вклад галузі у ВВП 14 %).

В разі досягнення цілей підвищиться рівень фінансової і матеріальної забезпеченості населення, що працює в галузі; створюватимуться нові підприємства; збільшаться обсяги

кредитування підприємств агропромислового виробництва; зменшиться залежність від імпоротної продукції; зростуть темпи розвитку сільськогосподарського підприємництва.

Анотація

Стаття присвячена проблемі залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки та стратегічним аспектам участі України у цьому процесі. Основні напрямки розвитку України - це усунення структурних деформацій у розвитку економіки та залучення сучасних технологій, що здатні вивести країну до траєкторії динамічного росту.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний клімат, інвестор, інвестиційна привабливість, агропромислове виробництво.

Аннотация

Статья посвящена проблеме привлечения иностранных инвестиций в аграрный сектор экономики и стратегическим аспектам участия Украины в этом процессе. Основные направления развития Украины - это устранение структурных деформаций у развития экономики и привлечения современных технологий, что способны вывести страну к траектории динамического роста.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный климат, инвестор, инвестиционная привлекательность, агропромышленное производство.

Annotation

The article is devoted to the problem of bringing of foreign investments in the agrarian sector of economy in and strategic aspects of participation of Ukraine in this process. Basic directions of development of Ukraine are this removal of structural deformations at development of economy and bringing of modern technologies in, that are able to show out a country to the trajectory of dynamic growth.

Keywords: investments, investment climate, investor, investment attractiveness, agroindustrial production.

Список використаних джерел:

1. Інвестування в аграрній сфері / За ред.. А. В. Чупіса. - Суми: Видавництво
2. «Довкілля», 2002. - 244 с.
3. Майданевич П.М. Інвестиційна привабливість підприємств аграрного сектору: теорія, методологія, практика: монографія / П.М. Майданевич. – Сімферополь: ВД «АРІАЛ», 2011. – 388 с.
4. Ландарь І. Особливості залучення іноземних інвестицій в Україну //Економіка України. - 1998. - №12. - С.68-72.
5. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
6. <http://www.minagro.ua/>